

Namn, titel, telefon

2016-04-18

Samuel Andersson, Brandingenjör

010-4804012

Information till allmänheten avseende Skanskas bergtäkter;
Häradsudden, Ludden, Syntorp och Sänkdalen, enligt 14 § Lag
(1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa
följderna av allvarliga kemikalieolyckor.

Upprättad 2016-04-18 av Räddningstjänsten Östra Götaland

Innehåll

Bakgrund	3
Kontaktuppgifter	3
Verksamhet och farliga ämnen.....	5
Risker vid verksamheten på Skanskas bergtäkter	6
Varning till allmänheten vid olycka på Skanskas bergtäkter	7
Räddningstjänsten Östra Götalands plan för räddningsinsatser på Skanskas bergtäkter.....	8
Räddningstjänstens arbete med att förebygga och begränsa följderna av allvarliga olyckor på Skanskas bergtäkter.....	9
Ytterligare information	10

Bakgrund

Skanska Asfalt och Betong AB (nedan kallat Skanska) bedriver sådan verksamhet på fyra bergtäkter att de omfattas av Lag (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor, den så kallade Sevesolagstiftningen. I denna lagstiftning finns det två kravnivåer, beroende på vilken mängd kemikalier som hanteras, men i båda finns det krav gällande att delge allmänheten information om risker i verksamheten och hur dessa hanteras. De fyra bergtäkterna benämnda Häradsudden, Ludden, Syntorp och Sänkdaalen i Norrköpings, Söderköping samt Valdemarsviks kommun omfattas av den lägre kravnivån. För Syntorp och Sänkdaalen innehas täktstillståndet av Alltransport i Östergötland AB, medan driften sker av Skanska Asfalt och Betong AB

Kontaktuppgifter

Skanska Asfalt och Betong AB

Adress: Warfinges väg 25, 112 74 Stockholm (*huvudkontor*)

Bergtäkternas lokalisation; Norrköping Borg 21:35 (*Häradsudden*), Ludden 7:1, Gäverstad 1:4, Ludden 13:1, Ludden 8:1 (*Ludden*) Östkind's Häradsallmänning S:3 (*Sänkdaalen*)

Syntorp 1:9 (*Syntorp*)

Tel: 010-448 48 91

Kontaktpersoner: Camilla Sarin

Skanskas bergtäkt Häradsudden i Norrköpings kommun.

Skanskas bergtäkt Sänkdalen på Vikbolandet i Norrköpings kommun.

Skanskas bergtäkt Ludden i Söderköpings kommun.

Skanskas bergtäkt Syntorp i Valdemarsviks kommun.

Verksamhet och farliga ämnen

På Skanskas bergtäkter produceras förädlade bergmaterialprodukter för den regionala bygg- och anläggningsmarknaden. Produktionen innefattar bland annat brytning av berg, krossning och maskinhantering av bergmaterial. Brytning av berg sker genom sprängning. På Ludden respektive Häradsudden sker även produktion av asfalt och betong.

De fyra bergtäkterna Häradsudden, Ludden, Syntorp samt Sänkdalen omfattas av Sevesolagstiftningens lägre kravnivå på grund av att deras hantering av **sprängämnen (ammoniumbaserade)**, som är explosiva, överstiger 10 ton vid ett och samma sprängtillfälle. Sprängmedlen förvaras inte på anläggningarna utan anländer med lastbil vid sprängtillfällena, undantaget anläggningen på Ludden där sprängmedel förvaras på plats i ett för ändamålet avsett förråd. De sprängmedel som förvaras i detta förråd är dynamit, patronerat sprängämne och sprängkapslar, dock inte i sådana mängder att förrådet i sig omfattas av sevesolagstiftningen. Dessa är även de inaktiva vid lagringen och aktiveras vid sprängtillfällena.

Förutom sprängämnen hanteras också gasol och eldningsolja på Ludden och Häradsudden.

Sprängämnen

Sprängämnen som är baserade på ammoniumnitrat, kallade tekniska nitrat, är mycket oxiderande och kan resultera i en explosion. De kan också ge lungskador vid förtäring, och kontakt med brännbart eller organiskt material kan orsaka brand.

För att reducera risken för okontrollerad explosion består sprängmedlet av olika komponenter som var för sig är icke-explosiva, och det föreligger således ingen risk för explosion vid transport eller hantering. Det är först efter blandning och förgasning i borrhålen på bergtåkten, en kort tid precis i samband med sprängning, som ämnet "aktiveras" till ett sprängmedel. Även i denna form är det relativt okänsligt mot friktion, stötar och slag. Inga sprängmedel förvaras således på anläggningarna mellan sprängningstillfällena förutom på Luddens anläggning. Där finns som ovan nämnts ett sprängmedelsförråd, där verksamheten förvarar dynamit, patronerat sprängämne samt sprängkapslar, i syfte att användas vid entreprenadarbeten runt om i Östergötland. Produkterna som förvaras i förrådet är, liksom angivet ovan, ej aktiva vid själva lagringen utan känsliggörs endast i samband med sprängning.

Gasol

Gasol är en mycket brandfarlig gas som förvaras under tryck. Gasol antänds lätt och kan brinna i ett explosionsartat förlopp under vissa omständigheter. Om förvaringstank eller andra trycksatta delar utsätts för mycket kraftig värme kan det leda till en kärlsprängning, en så kallad BLEVE. Det är dock mycket ovanligt i Sverige.

Eldningsolja

Eldningsolja är ett samlingsbegrepp för tjockare olja som används för eldning i värmesystem. Det är en brandfarlig vätska, men är svår att antända. Eldningsolja är cancerframkallande och vid förtäring kan det vara dödligt om det kommer ner i luftvägarna. Små mängder räcker för att förorena dricksvatten, en deciliter eldningsolja räcker till att förorena tiotusen kubikmeter vatten. Utsläpp som sprids till mark, grundvatten eller vattendrag orsakar miljöskador, framförallt för vattenlevande organismer och kan ge skadliga långtidseffekter i miljön.

Risker vid verksamheten på Skanskas bergtäkter

Skanskas bergtäkter med sprängningar på över 10 ton började omfattas av Sevesolagstiftningen när förordningen (2015:236) och föreskrifterna (MSBFS 2015:8) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor reviderades och trädde i kraft 1 juni 2015. Anläggningen har alltså inte omfattats tidigare och riskerna vid anläggningen är därför inte till fullo analyserade enligt de krav som ställs i lagstiftningen.

En olycka i samband med laddning och sprängning då sprängmedlet är aktiverat kan leda till en **oavsiktlig kraftig explosion**. Vid en sådan oavsiktlig detonering kan stötvåg och stenkast orsaka personskador och materiella skador inom ett stort avstånd från platsen för sprängning. Risken för explosion har bedömts som liten eftersom de olika beståndsdelarna i sprängämnet blandas strax innan sprängning och att det mellan sprängstillfällena inte hanteras någon explosiv vara på området förutom på Ludden. Täkterna och dess omedelbara närhet utryms innan varje sprängning.

Ett **läckage av sprängämne** i samband med transport eller hantering av produkter vid laddning och sprängning kan orsaka negativa följder på mark och ytvatten på grund av sprängmedlens

höga innehåll av kväve. Exempelvis kan ett utsläpp i recipienten (bäck eller dike) direkt skada vattenlevande organismer samt bidra till övergödning.

Ett **läckage av gasol** kan leda till brand eller i värsta fall en explosion. Röken från en sådan brand bedöms inte vara mer giftig eller hälsofarlig än vad rök från en brand generellt är, utan den är hälsofarlig och personer, särskilt astmatiker och andra med lungbesvär, ska undvika att inandas den. Konsekvenserna av en explosion på anläggningen bedöms främst drabba personer som vistas på anläggningen. En explosion kan uppstå då brännbara gaser eller vätskor blandar sig med syret i luften och sedan antänds.

Ett **läckage av eldningsolja** som sprids i naturen utgör kan orsaka stora skador på djur- och växtliv eftersom eldningsolja är cancerframkallande och miljöfarligt. Människor som vistas i närheten bör undvika kontakt med eldningsoljan och råvattenintag för dricksvatten kan påverkas.

En oavsiktlig explosion på någon av de fyra bergtäckerna leder till tryckvåg och stenkast som kan leda till att människor skadas eller omkommer. Vid explosion eller fara för sådan ska personer i närheten om möjligt skyndsamt lämna området alternativt vid tidsbrist söka skydd inomhus med stängda fönster.

Varning till allmänheten vid olycka på Skanskas bergtäck

Vid en händelse på bergtäckerna varnas allmänheten och informeras vid situationer som kan innebära fara för liv. För detta ändamål finns varnings- och informationssystemet "Viktigt meddelande till allmänheten" (VMA). Systemet består dels av meddelande i radio och TV och dels av sirener för utomhusvarning. Det kan även kombineras med ett textat varningsmeddelande (sms) till de telefoner som är registrerade i det drabbade området. Systemet är till för att snabbt kunna nå ett stort antal människor i ett eventuellt riskområde.

Sirenerna ljuder i 7 sekunder och är tysta i 14 sekunder. Detta skall pågå minst 2 minuter.

När du hör signalen gör följande;

- Gå inomhus.
- Stäng dörrar, fönster och ventilation.
- Lyssna på radio och TV.

Så snart som möjligt efter att sirenerna har utlösts ska ett varningsmeddelande gå ut i radio och TV. Meddelandet ska upprepas inom fem minuter och sänds alltid i samtliga radio- och TV-kanaler som omfattas av systemet. Det kan också kompletteras med ett omedelbart utskick av varningsmeddelande i textformat till de telefoner som är registrerade i området. Meddelandet ska innehålla följande information:

- vad som hänt
- vad som utgör det akuta hotet mot liv, hälsa och miljö
- anvisningar om vad människor ska göra för att skydda sig
- vad allmänheten kan göra för att eventuellt underlätta räddningsarbetet

Om du hamnar i rök eller gasmoln;

Rök och gas kan ha starkt stickande lukt som kan ge sveda i ögon och näsa samt ge irritation i halsen och hosta.

- **Tänk på vindriktningen! Sök dig bort från olyckan.**
- **Gå från vindriktningen.**
- **Du kan göra ett tillfälligt "flyktfilter" genom att andas genom en fuktad trasa.**

När faran upphört ska signalen "faran över" sändas: en 30 sekunder lång, sammanhängande signal. Sirenerna för utomhusvarning provas första helgfria måndagen i mars, juni, september och december klockan 15.00.

Räddningstjänsten Östra Götaland har möjlighet att utlösa VMA både från skadeplatsen och från Räddningscentralen på station Lambohov, Linköping. Dessutom har vissa verksamheter fått tillstånd att själva utlösa VMA för att snabbt kunna varna allmänheten i omgivningen. Skanskas bergtäkter har inte denna möjlighet och kommer vid behov samverka med Räddningstjänsten Östra Götaland som utlöser VMA och ansvarar för att information går ut i radio och TV.

Räddningstjänsten Östra Götalands plan för räddningsinsatser på Skanskas bergtäkter

För att kunna ingripa vid olyckor som hotar människors liv och hälsa, egendom och miljö finns totalt 16 räddningsstationer i Räddningstjänsten Östra Götaland, organiserade inom fem kommuner. Av våra dessa är fyra heltidsbemannade, två i Linköping och två i Norrköping. Det finns alltid minst 60 utryckande brandmän och 16 befäl i jour och beredskap. För ledning, samordning och samverkan finns dessutom befäl och operatör för inre ledning, en insatschef och en räddningschef i beredskap.

För olyckor som kan inträffa på Skanska har Räddningstjänsten Östra Götaland information om anläggningen och annat förberett ledningsstöd. Insatsplaner som syftar till att underlätta för räddningspersonalen att begränsa följderna av en olycka och att varna och skydda allmänheten kommer att upprättas när verksamhetens handlingsprogram och riskanalys är färdigställd.

Vid en olycka på Skanskas bergtäkter kommer Räddningstjänsten att upprätta en samverkan med relevanta funktioner på verksamheten för att på ett så effektivt och säkert sätt som möjligt begränsa skadan och återställa situationen till ett statistiskt och säkert läge. Räddningstjänsten kommer att använda dokumentation och annat beslutsstöd för att fatta korrekta beslut och har även möjlighet att upprätta en stab med personer som analyserar risker och handlingsalternativ.

Vid en oavsiktlig **explosion** på någon av Skanskas bergtäkter kommer Räddningstjänsten att i samverkan med Skanskas personal och deras entreprenörer som utför sprängningarna säkerställa att inte fler explosioner äger rum. Därefter kommer arbetet att inrikta sig på att söka efter personer, spärra av samt evakuera anläggningen. Räddningstjänsten kommer att samverka med experter i hållfastighet för att på ett så säkert sätt som möjligt söka igenom rasmassorna. Resurser för att göra tunga lyft och övrig nödvändig utrustning kommer att larmas som specialenheter från Räddningstjänsten eller rekvideras från företag i regionen. För att eftersöka saknade personer har Polismyndigheten hundar speciellt utbildade på att söka efter människor.

Utöver dessa lokala och regionala samverkansparter har Räddningstjänsten Östra Götaland tillgång till ett nationellt kontaktnät av expertis inom en rad områden som förmedlas genom Myndigheten för Samhällsskydd och Beredskap (MSB). Genom MSB kan vi också hjälp få med bedömningar och rekvisering av statliga resurser.

Vid en **brand i gasol** kommer Räddningstjänsten att begränsa konsekvenserna av branden genom att aktivera nödstopp samt kyla värmeutsatta delar.

Vid **läckage av eldningsolja** kommer Räddningstjänsten att begränsa omfattning och spridning av läckage och i samverkan med verksamheten och kommunernas kommuns miljökontor vidta lämpliga åtgärder för att minimera miljöpåverkan.

Räddningstjänstens arbete med att förebygga och begränsa följderna av allvarliga olyckor på Skanskas bergtäkter

I verksamheter som omfattas av Sevesolagstiftningen ställs långtgående krav på det interna säkerhetsarbetet. Detta medför att Räddningstjänsten Östra Götalands kontakter med dessa verksamheter bygger på ett nära samarbete.

Tillsyn

Myndigheten för Samhällsskydd och Beredskap (MSB) är central samordnande myndighet för Sevesoregelverket och tillsynen utförs av Länsstyrelsen. I tillsynen deltar företrädare för kommunens miljö- och hälsoskyddskontor och räddningstjänsten. För information om den senast utförda tillsynen eller planerade tillsyner på Skanskas bergtäkter, se Länsstyrelsens webbsida www.lansstyrelsen.se/ostergotland eller kontakta dem på 010-223 50 00.

Utöver denna tillsyn utför Räddningstjänsten tillsyn utifrån Lagen (2003:778) om skydd mot olyckor. En särskild paragraf (2 kap. 4§) i denna lag ställer mer långtgående krav på företag som bedömts bedriva verksamhet där en olycka skulle kunna orsaka allvarliga skador på människor eller miljön. Samtliga företag som omfattas av den så kallade Sevesolagen omfattas också av denna paragraf och benämns som farliga verksamheter. Med stöd av denna lag för Räddningstjänsten Östra Götaland en dialog med verksamhetsutövaren om vilken beredskap verksamheten bör hålla inför en eventuell olycka.

Övningar

I Sevesolagstiftningen finns krav på att verksamheter som omfattas av den högre kravnivån och räddningstjänsten ska samöva minst en gång var tredje år. Räddningstjänsten Östra Götaland anser att övningar, både samövningar och enskilda inom verksamheten, är mycket relevanta för att pröva och säkerställa att en olycka kan hanteras på ett tillfredställande sätt. Räddningstjänsten har därför upprättat en övningsplan som inte bara omfattar sevesoverksamheter på högre kravnivån, utan också verksamheter på den lägre kravnivån samt de verksamheter som enbart omfattas av Lagen om Skydd mot Olyckor 2 kap. 4§ är också inkluderade. Denna plan innehåller tidpunkter för när och hur verksamheten övades senast, samt när nästa övning ska ske. Övningar kommer att hållas regelbundet med Skanska för att identifiera brister i beredskapen, insatsplaner och räddningstjänstens förmåga samt för att utveckla säkerhetshöjande åtgärder.

Ytterligare information

För mer information om;

- Sevesolagstiftningen, se MSB:s webbsida <https://www.msb.se/seveso>
- Tillsynen över verksamheten eller frågor kring myndighetsutövningen, kontakta Länsstyrelsen på 010-223 50 00 eller Räddningstjänsten Östra Götaland på telefonnummer 010-480 40 00.
- Om verksamheten och anläggningen, se kontaktuppgifter för verksamheten ovan.
- Det finns också mer information gällande Räddningstjänstens förebyggande arbete, resurser och förmåga avseende en räddningsinsats på Skanska vid förfrågan på telefonnummer 010-480 40 00.